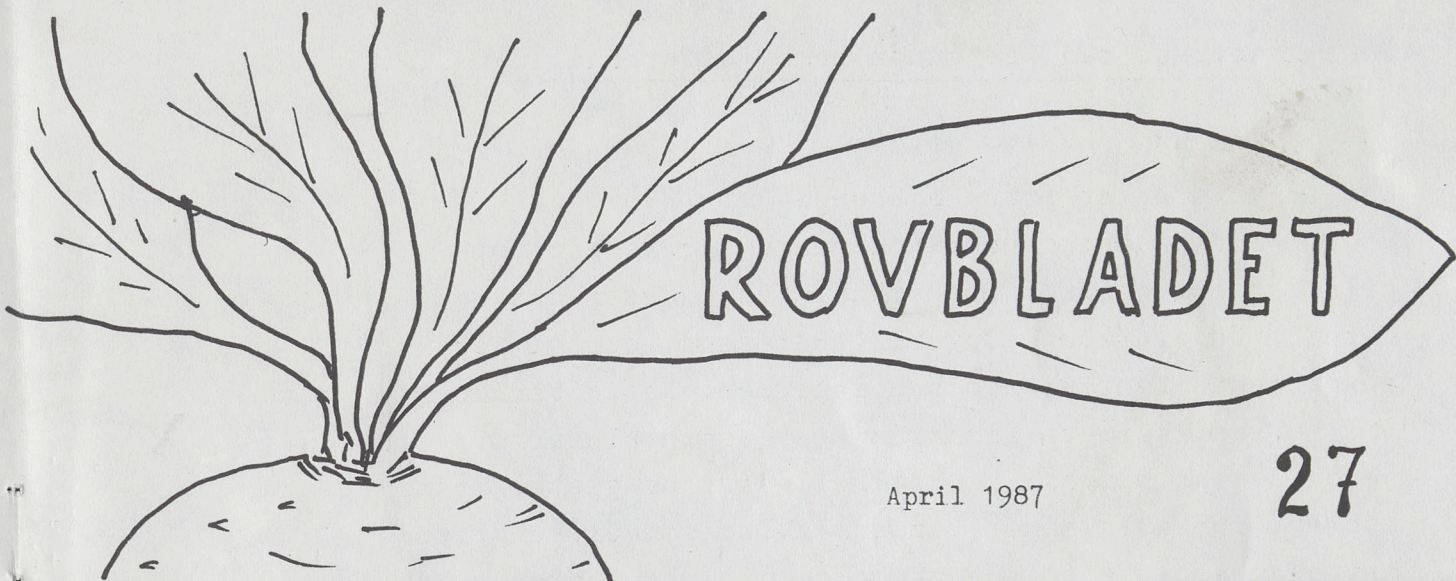

ROVBLADET

April 1987

27

Medlemsblad från HEDESUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Musikanter och sångare i Hedesunda Missionsförsamling på väg till Kinnekulle i början av 1930-talet. Två bussar anlätades. Den ena syns här på färjan vid Södra Sundet. Den andra körde via Gysinge.

Göta-kanalresa med Hedesunda hembygdsförening. 10-11-12 juli

Dag 1: Vi startar från Hedesunda kl. 08.00.

Vi kör mot Enköping och Strängnäs, där vi gör uppehåll för ett besök i Domkyrkan, för de, som önskar. Därefter över Malmköping till Harpsund, där vi tar en promenad runt sjön och herrgården. Kaffe serveras vid bussen. Reimyre glasbruk står sedan på tur för ett besök av oss. Där har vi tillfälle att se glasblåsning och ev. inhandla något i glasväg. Dom som är hungriga har chansen att få sig något till livs på glasbruksbaren. Åter i vår bekväma buss. Nästa stopp blir vid gamla Risinge kyrka, en av mellansveriges mest sevärda. Nu är det dags att ta oss till vårt hotell i Linköping, där vi installerar oss och sedan kanske vi tar en liten promenad i Trädgårdsföreningen, en gammal sevärd trädgård. Middag på hotellet.

Dag 2: Efter frukost åker vi mot Bergs slussar, där vi går ombord på Kung Karl Gustaf för en färd på Göta kanal. Vi åker från Berg till Borensberg och passerar nio slussar. Båtresan tar 4 1/2 timme. Bussen möter vid Borensberg och vi fortsätter vår färd till Vadstena, där vi ser på slottet. Vidare går resan till Tåkern, en av landets stora fågelsjöar, där vi får se många fågelarter. Över Mjölby mot Linköping, som blir slutmålet för dagen. Middag och trivsam samvaro.

Frukost. I dag kör vi mot Motala. Vi passerar Vreta kloster, Klockrike och Ulvåsa, kända platser i svensk historia. I Motala gör vi ett besök på Kanalmuséet. Vi besöker även Stadsparken med alla dess blommor. Även Övralid, Verner von Heidenstams hem besöks. Nästa uppehåll blir Medevi Brunn, där vi släcker törsten med det hälsosamma vattnet. I Askersund stannar vi till och äter. Mätta och belåtna kör vi sedan hemåt över Örebro, Arboga, Västerås och på kvällen är vi åter i Hedesunda med många upplevelser i bagaget.

Pris : 1.100 kronor. Ingår: Buss- och båtresa, 2 middag, 2 frukost, 1 lunch, logi i dubbelrum o busskaffe 2ggr.

Anmälningar till resan: Birgit Kvist, tel. 0291 / 10421.

Vårrapsodi från Hedesunda

Vårfloden kommer och bisamhällena vakna till liv.

Vi gav oss ut på en liten rundvandring i Hedesunda i vårvädret för att utröna, vad den kunde berika oss med. Vägslaget var inte det bästa, varför »stålhästens» verkade en smula trög och ovillig för uppdraget. Den första halten gjorde vi vid kolugnsanläggningen i Ahs och träffade fabriksör Carl Sör-ling i färd med att krossa kol.

Vi fick veta, att efterfrågan var större än fabrikationen och att det snart nog kunde bli svårt att få ved. Nu hade man kvar för ytterligare en månads gång av det gamla lagret av torr ved. Sedan får man vara glad om man kan få rå ved, eftersom man nu går in för huggning av brännved. Rå ved ger som bekant inte samma utbyte.

Som vi stod där och diskuterade problemet, stannade krossmaskinen. Det var fel med den elektriska energin. Det var dock inte blott krossmaskinen som berördes av strömlösheten utan även de i gång varande ugnarna, vars rök suges ut på elektrisk väg. Genast var en man uppe på anläggningens tak och öppnade spjällen för de stora skorstenarna, genom vilka strax en tjock rök uppsteg. Det var den som byborna hade besvär av och som föranledde ägarna att ta vara på röken och i den varande beståndsdelar.

Röken från en av de tre skorstenarna gjorde genast klart för ägarna, att ugnen var färdig för rivning efter några dagars avkyllning. Små lufthål på valvet smetades igen med lera för att få den glödande massan att avliva på grund av syrebrist. Det tar tre dygn innan »liket» blir kallt. Då rivs kolen ut och ny ved inlägges samma dag och antändes. Så fortskrider proceduren dag och natt.

Finfin terpentinen från tjärfabriken.

Vi fortsätter färdan och stöter på elektrikererna, som varit ute och letat reda på felet. Det var en huggare, som fällt ett träd över linjen och mer behövdes inte. Långt hinner vi inte färdas på den smala byvägen, förrän tjärdoft åter retar luktnerverna. Den kommer från den rätt nyligen uppförda tjärfabriken, som äges av Oskar Sör-ling. Självt påträffas inte fabriksören. Vi tar en titt i fabriksens innandöme, och eldaren hjälper oss konstatera hur fin terpentinen som utvinnes ur de knotiga rötterna.

Fabriken sysselsätter sex man och i likhet med kolugnsanläggningen går arbetet i skift. Det duger inte att få släckt under fyren. Utanför ligger väldiga lager av knotiga och vinda rötter, vilka två man omdanar till mindre och lämpligare bitar. Klingen tar stryk och behöver filas då och då, men snart sätter man igång kapningen, varefter klyvningen tar vid. Retorterna rymmer många torrvedsstycken, och det bär sig inte att låta dem vänta på påfyllning.

Så slinker vi vidare i snösörjan och upptäcker fruktbeskäraren från Öhn uppkruken i ett äppelträd för dess ans och värd. Utkommen på stora vägen är snön borta men underlaget är löst och gör det tungåkt. Idrottsvallen passeras och befinnes ännu ha över sig ett försvarligt snötäcke. Det dröjer innan läderkulan kan göra sina luftfärder över kritstrecken.

Vår i bisamhällena.

Framme i Brunn mötes ögat av en värlig bild. Det är skräddarmästaren, bibliotekarien och biodlaren Olof Lundin som är ute och ser till sina bin. Nyfikna som vi är stegade vi över gården och konstaterar, att bina får vårens första sockerranson i form av sockerlag, som skall ge dem krafter till de flygturer, som den kommande värmen skall locka dem till. De har för resten redan provat vingarna under de varma solskensdagarna, omtalar biodlaren, samt börjat rusta så smått i kupan, vilket även märktes av det antal döda bin, som låg utströdda nedanför flustret. Biet vill ha snyggt och rent och sopar väl rent utanför egen port. Hur vintern inverkat på samhällena kunde hr Lundin ännu inte ge besked om. Någon kyla att tala om har det inte varit, men vädret har varit så omväxlande, vilket inte är det bästa.

Nöjd med platsen för sin bigård är inte biodlaren. Den ligger illa till för nordan, och om vintrarna finner snön lå framför flustren. Hr Lundin har måst skotta fram lufthål till kuporna. Så fortsätter biodlaren att se sina be-

Skräddarmästare Olof Lundin matar bina.

vingade skyddslingar en viss ranson av sockerlösningen, kanske med hopp om att vintern inte farit så illa fram som för ett par, tre år sedan, då hela sex samhällen gick under.

Rångsta blir platsen för vårt nästa besök. För den, som är kunnig om att byggnadsförbud råder, väcker en under byggnad varande villa en viss uppmärksamhet. Det är fjärdingsman Tore Qvist, som erhållit tillstånd att uppföra en villa inom det berörda området i närheten av mejeriet.

Vårfloden kommer.

En snabbvisit vid sundet ger vid handen, att vårvädret far illa fram med isarna. Svarta hål vittna om alltings förgänglighet. Färjkarien upplyser, att älven ökar och det sker regelbundet efter varje helgdagsdygn, av vilket man sålunda kan dra den slutsatsen, att luckorna i Söderfors stängas under veckohelgen. Vattenökningen ställer till besvärigheter, då landningsbryggorna är fastfrusna i isen och sålunda inte går att ändra efter vattenståndet.

Med denna visit slutade vår rundvandring.

Hugh.

Strövtåg i Gästriklands bomärkesflora:

Hedesundaborna var duktiga bomärkeskonstruktörer

Varje socken har sina särdrag och dess innevånare sitt speciella tycke, som, mer eller mindre skiljer dem från grannsocknarnas folk. Detta förhållande, som självfallet var ännu mera markant i gamla tider med deras sämre kommunikationer och överhuvudtaget besvärligare förbindelser, kan spåras på de flesta områden. Det var inte bara sockendräkten, som en gång skiljde t. ex. hedesundabon från valbyggaren, det var också språket, arbetsredskapen, arbetssätt och kulturyttringarna i största allmänhet, ja, o. m. i en så alldaglig företeelse som gårdarnas bomärken. Man kan skönja en viss tendens till skillnad i konstruktionen olika socknar emellan.

De enkla vertikala eller snedställda strecken, som är rätt så vanliga i valbyggarnas märken, förekommer sålunda mera sällan hos deras närmaste grannar i öder, som föredrog mera invecklade konstruktioner med trianglar och kvadrater, kors och kurvlinjer samt kombinationer av dessa. Man kan dessutom i 1700-ålets Hedesunda märka en tydlig tråvan efter att skaffa gården ett bomärke, som skiljer sig inte bara från de övriga gårdarnas i samma by, utan fastmera är enastående inom hela socknen. Att stadkomma detta har tydligen inte varit så enkelt när man vet att stamhemmanens antal — ortsett från de många hemman, som i slutet av 1700- och början av 1800-talet skattlades på kronomänningarna — var närmare 50.

Fantasi och sinne för både enkla och originella konstruktioner tycks emellertid inte ha saknats hos gångna tidens hedesundabor. Inte mindre än 16 1700-års hemman i socknen har t. ex. ned utgångspunkt från en likadagig triangel, på vilken två vinklar förlängts nedåt, ordnat sin omärkesfråga, och likväl har enastående två av dessa märken i sin utgående form blivit lika, nämligen Ullanda 1 och As 1. Dessa två skilja sig emellertid från de övriga 14 — Backa 1, Brunn 1, och 9, Gisselbo 1 och 3, Haget 1 och 2, Harv 4, Juvansbo 2, Klågbo 2, Mälbo 1, Albo 8 och

As 3. På likartat sätt har bokstaven A givit upphov till 8 olika bomärken, nämligen Berg 7, Brunn 4, Bäck 2, Gisselbo 2, Harv 5, Västbyggeby 4, Ön 2 och Österbyggebo 4, medan bokstaven M tjänat som utgångspunkt för 6 — Byn 4, Flösta 1, Juvansbo 1, Landa 2, Sevalbo 2 och Västbyggeby 3 — varav dock två blivit lika.

Nästan kinesiskt dekorativa är bomärkena för Backa 2, Berg 3 och 4 och Kovsta 3. Ett hjärta i mer eller mindre stiliserad form går igen i märkena för Brunn 3, Klågbo 4 och Landa 1, korset — i ett par fall utbyggt till svastika — bildar grundstommen i ett flertal märken, och den femuddiga stjärnan förekommer på två gårdar, nämligen Harv 1 och As 6.

Mer än vanligt originella får väl också bomärkena för Brunn 2, Byn 3, Hallsbo 1 och 2 samt Kovsta 2 sägas vara.

De flesta av de här till avbildade bomärkena kan lätt följas i handlingar tillbaka till förra delen av 1700-talet, men säkert är de alla betydligt äldre. Bomärket för As 6 (en femuddig stjärna) förekommer på ett köpebrev från 1602, vilket alltså finns i be- håll hos »Norrgårds» i denna by och som omnämnts i en tidigare artikel i Gefle Dagblad.

I slutet av 1700-talet och ännu mer i början av 1800-talet uppträder en lång rad nya bomärken i socknen, dels på grund av hemmansklyvningar, dels till följd av skattläggning av nya hemman på kronomänningarna. Till dessa bomärken blir det kanske anledning återkomma i en följande artikel.

Erik Wickberg

Minnen från
Hedesunda Hembygdsförenings verksamhet.

Då alla protokoll och övriga viktiga papper förkommit genom vådeld, har det blivit angeläget, att på detta sätt genom anteckningar ur minnet och uppgifter från räkenskaperna, som undgick eldfaran, samla minnen från föreningens 32-åriga tillvaro.

En strålande sommarsöndag, den 7 juli 1912, hade några ledamöter i Hedesunda kyrko- och skolråd anmodats att sammanträffa under den gamla, ärevördiga linden vid Hedesunda kyrkoherdeboställe. Inbjudare var kyrkoherde Silléns maka Anna Sillén. Hon hade ofta talat om önskvärdheten av att få en hembygdsförening till stånd. Den frågan skulle nu diskuteras kring ett dukat kaffebord i den flera sekler gamla lindens skugga. Samtalet rörde sig om, hur vi nutidsmänniskor ofta glömma kulturarvet från våra förfäder och ringakta de gamlas arbete och deras levnadsvanor. Något borde göras ansåg man för att återknyta sambandet med gångna släkter och förmå människorna att förstå, att vi äro länkar i en sammanhängande utvecklingskedja. Resultatet av samtalet blev, att deltagarna överenskommo, att för nämnda syftemål bilda en särskild förening och som medlemmar i denna anmälde sig alla de närvarande, vilka voro: fru Anna Sillén, kyrkvärden And. Lööv i Ålbo, landstingsmannen And.Hilding i Sevalbo, nämndemannen Per Blomkvist i Finnböle, skogvaktaren P.E.Blomkvist i Flaten, hemmansägaren Sven Hilding i Gundbo och nämndemannen Markus Eriksson i Österbyggebo.

Att utarbeta förslag till stadgar och utlysa konstituerande sammanträde uppdrogs åt fru Sillén och And.Hilding. Detta sammanträde hölls den 17 nov. samma år, då "Hedesunda Fornminnes och Hembygdsförening" bildades och stadgar antogs, vilkas första paragraf lydde: "Föreningen har till ändamål, att bevara minnet av gångna tiders levnadssätt inom Hedesunda genom att samla och för allmänheten hålla tillgängliga sådana föremål, som åskådliggöra våra förfäders liv och arbete, samt för övrigt på lämpligt sätt verka för hembygds känslans stärkande".

Året därpå den 6 juli hölls den första hembygdsfesten på kyrkvallen med föredrag av författaren Karl Larsson i By och utställning i skolsalen av fornminnesföremål, som hunnit anskaffas.

Vid detta tillfälle visades även många gamla relikier från sockenkyrkans samlingar. Festen gav ett netto på över 1000 kr. Då, liksom vid många senare hembygdsfester, voro särskild inbjudna alla gamla i socknen, som kunde komma med. Åt dessa hade hedersplatser beretts framför talarstolen. Ännu minns jag namnen på åtskilliga: byggmästaren Erik Lindström i Berg, kyrkvärden och landstingsmannen Erik Lund i Brunn, kyrkvärden And. Andersson i Kungsgården, skomakaren och hemmansägaren Jonas Sundin m.fl. Till programmet hörde också i många år, att sockenbor, som flyttat till annan ort, inbjödos och att de fingo yttra sig, om de läto övertala sig därtill. Vid ovan nämnda tillfälle var bland andra kyrkoherden Jakob Rydberg inbjuden. Han var son till socknens gamle kyrkoherde Carl Johan Rydberg och tjänstgjorde i Hedesunda som v.pastor i 10 år. Han satte stort värde på att få vara närvarande. "Här har jag lekt som barn, fröjdats som yngling och arbetat som man under mina bästa år", yttrade han.

Föreningens första mål var att anskaffa lämplig lokal för de samlingar, som kunde åstadkommas, och beslut fattades den 10 aug. 1913 att inköpa en gammal typisk Hedesundabondgård, Erk-Ers i Hallsbo, till ett pris av 700 kr. Kommunen medgav, att den fick uppföras på den gamla barnmorsketomten, belägen mellan kyrkan och prästgården. Så skedde 1915.

Ett lotteri av ganska stor omfattning anordnades men lämnade klent resultat i förhållande till det myckna arbete och de stora kostnader det medförde. Det var även under värsta kristiden, varför försäljningen av lotterna gick trögt och en hel del lotter var osålda, då dragningen ägde rum. Visserligen utföll det vinster på dessa, som sedan såldes på auktion, men i det stora hela blev vinsten klen. Det bör ihågkommas, det trägna arbete, som nedlades för detta lotteri särskilt av komministern A.T. Almesjö och folkskolläraren Abel Eklund.

I själva stugan anskaffades full möblering och inredning i enlighet med gamla tiders bruk. De väggfasta sängarna och skåpet mellan dem fann Abel Eklund hos Jan-Pers i Landa, en efter gammalt förmögen bondgård. Denna gård hade stått utan tak i flera år, varför målningen på sängarna blivit urblekt av sol och regn. Det gamla "hillskåpet" till vänster om stugdörren skänktes av Eklund. Målningen på väggarna verkställdes enligt mönster från en annan gammal bondgård i socknen, som fru Anna Sillén skikt upp. Så gott som alla föremål i stugan samlades av fru Sillén. Det var hon, som bäddade sängarna med sängkläder, som hon tigt ihop.

Nystugan fick användning som en museilokal, där en mängd föremål av olika slag förvaras. Taket är från Fallet, jag tror att gården hette "Thörnkvistens". Dåvarande komminister Thörnkvist i Valbo fick först veta att detta tak fanns och bad oss taga vara på det. I annat fall skulle Valboföreningen göra det. I största hast blev 1925 uppgörelse träffad om taket. De karlar, som tog ned taket och satte upp det igen i vår nystuga förtjäna heder för sin försiktighet. De vill goda ögon till för att upptäcka att taket är flyttat. Det lär vara målat av mästaren bland allmogemålare, Hans Vickström. Det var vår avsikt att pryda väggarna i rummet med en hel del tavlor, som målats av honom och funnos i gamla gästgivargården i Backa. Men de voro dyrbara och föreningen hade smått om pengar. Slutligen kunde jag inte hålla mig längre utan beslöt att på eget ansvar köpa tavlorna.

Då jag till ägaren Lars Markusson gjorde framställning härom, fick jag veta, att tavlorna blivit sålda för två veckor sedan till arkitekten Axel Eriksson, född i Berreck i Österfärnebo och numera bosatt i Stockholm. Jag känner än hur smärtsamt detta meddelande var. Dessa tavlor hörde till det mest förnämliga i fornminnesväg, som fanns i Hedesunda och de hörde till det allra bästa som Vickström åstadkommit. Till på köpet var denne Vickström fastän dalkarl och född 1759 introducerad Hedesundabo sedan 1783 och under många år bonde vid "Ollas" i Juvansbo. Ännu leva många i den gården födda ättlingar kvar. Han dog i Juvansbo den 29/9 1833. På hundraårsdagen av hans död anordnade Hembygdsföreningen en minneshögtid i Ansgariekyrkan i Sevalbo.

Dit hade inbjudits alla de av Vickströms ättlingar, som man kunde få reda på, och föredrag hölls av amanuensen Svärdström från Nordiska museet om Hans Vickström och hans konst. Under sin livstid hann denne med att pryda många bondgårdar i Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, norra Uppland och östra Västmanland med sina förnämliga målningar. Motiven var ofta bibliska men mycket ofta var de hämtade från det dagliga livet. Hos Erk-Ols i Belgsnäs finns kvar en oljefärgstavla av hans hand föreställande en stark storm, det s.k. "stora skogsfallet", som ägde rum 1795 och som de gamla talade om ännu i min barndom. Den text, som står att läsa på tavlan, är av följande lydelse: Detta skogsfall skedde 1795. Natten mellan den 8. och 9. Majus. Då en faselig myckenhet skog föll för stark nordanvänder med blöt snö, och mycket folk och djur voro i livsfara. Lång tid behöfdes sedan, att uppröjda vägar för folk och boskap. Detta fall begynte vid Hille sockens nordlighet, och räckte 16 Mil i söder, och 10 mil bredt. Detta hafver nuvarande Husbonden Lars Ersson i Lilla Belgsnäs låtit avmåla till äminnelse.

I regel varje sommar har föreningen anordnat hembygdsfest på kyrkvallen efter i huvudsak samma program. Föredrag har då hållits av framstående talare på hembygdsrörelsens område eller i frågor angående folkfostran. Förutom den redan nämnde författaren Karl Larsson i By må bland talarna nämnas: Rektor Bosson från Tärna, rektor Petrus Envall, Falun, rektor Karl Hedlund, Storvik, (3 gånger), Kyrkoherden Algot Thörnkvist i Valbo, (2 gånger), fru Stina Rodenstam, Hudiksvall, fru Eleonor Lilliehöök, Stockholm, rektor Sven Kjersen i Vik, folkskolläraren Pehr Johannes, Uppsala, landshövdingarna Sven Lübeck och Rickard Sandler, kyrkoherden Einar Brundin i Kila, m.fl. Bland sockenbor från andra orter minns jag särskilt direktör Erik Hedblom från Falun, som gav en mycket intressant redogörelse för forna bröllops seder i Hedesunda, införd i jubileumsskriften år 1923. Vidare kan nämnas pastorn A.G. Sedvall, nu bosatt i Sala, kyrkoherden A.O. Sedvall från Rengsjö, båda födda i Sevalbo, ingenjören Andreas Lindström, Stockholm, byråchefen Jonas Hilding, Stockholm, distriktsföreståndaren Olof Lidén m.fl.

Ett mycket värderat inslag har allmogemusiken alltid varit. Harpspelmannen Joh. Uggle har hela tiden tjänat oss, den första tiden jämte Per Bok från Rångsta och under de sista åren jämte fjärdingsmannen Axel Andersson och Martin Johansson. Ett år lyckades föreningen förvärva Skansen-spelmannen Hjort-Anders och en "hjälpssägare", som han kallade honom. Deras musik slog an ofantligt. Då ledare kunnat anskaffas, har även folklekar anordnats. Folkskollärarinnan Brita Hallinger skötte med sina flickor om den saken i flera år. En gång uppträdde ett folkdanslag från Valbo.

Ett verkligt evenemang var det när år 1925 ett brudpar förmåddes viga sig i kyrkan vid en hembygdsfest. Därvid användes kyrkans brudpäll samt iakttogos åldriga seder och bruk, kyrkstötens insatser icke att förglömma.

Stugan har alltid förevisats vid festerna, och där har förekommit musik till fiol och harpa. Besökarna har varit många och trängseln stor.

Avslutningen har skett i kyrkan, dit festdeltagarna samlats efter sammanringning. Någon av församlingens präster har talat över något ämne, som stått i sammanhang med hembygdsrörelsen. Musik av något slag samt kör- och solosång ha förekommit. I det senare fallet ha ofta Kyrkoherde Brundins söner, Birger och Folke, tjänstgjort.

Den ekonomiska behållningen har ibland varit rätt god, men ett par gånger har festerna gått med förlust. Anordningarna har krävt ganska många medhjälpare, och det har ibland varit svårt att få hjälp. Men festerna har alltid varit livligt besökta och mycket uppskattade och har säkert i kulturellt hänseende varit av betydelse ifråga om folkväckelse och ansvarskänsla inför samhälleliga värden.

Jag återgår till stugan och samlingarna där. Förstugudörrarna, två tidstypiska ganska väl bibehållna halvdörrar fick fru Sillén från Jon-Ers i Brunn. Den präktiga trappstenen framför låg efter gammalt framför en boddörr i prästgården. Boden var längesedan bortriven, men stenen låg kvar. Med hjälp av prästgårdsdrängen forslade fru Sillén stenen till stugans förstugebro. Bland de relikier som skaffats fram under verksamheten är först och främst den s.k. "guldväven". På en hembygdsfest, troligen 1916, gick fru Sillén jämte fröknarna Ida von Schulzenheim och Ebba Fick från Gävle och sökte efter intressanta, gamla föremål i kyrkan. Under trappan upp till läktären i vapenhuset fick de sökande damerna syn på ett märkvärdigt tygstycke under en en massa gammal bråte. Det drogs fram i ljuset och befanns vara ett gammalt antipendium, vävt i 14 olika färger med ett inslag av glänsande guldtråd i vissa ränder. Kristi monogram IHS var broderat på mitten. På ena sidan fanns ett L.S. och på den andra K.E.D., troligen byggnelsebokstäverna i namnen på dem, som en gång skänkt antipendiet till kyrkan. Detta sändes till Stockholm för undersökning, och man gav besked om, att det förskrev sig från det tidigare 1500-talet eller kanske 1400-talet. Gästriklands Hemsöjdsförening har vävt ett flertal kopior av den. Likaså har Hedesunda Hembygdsförening låtit beställa en, som skänkts till sockenkyrkan och nu pryder altaret där. För Ansgariekyrkan i Sevalbo har fru Anna Hilding vävt en kopia. Den gamla guldväven har varit på flera utställningar, bland annat har Nordiska Museet lånat den och haft den utställd i Paris och Amerika. Den är nu preserveerad och hänger i gott förvar i Hedesunda kyrkas sakristia.

En annan relik är en rya, som upptäcktes i Gundbo. Fröken Ebba Fick bad mig en gång under den tid hon förestod Hemsöjden i Gävle, undersöka om det inte fanns gamla ryor i Hedesunda. Hon hade sådana från alla övriga socknar i Gästrikland. Jag hade aldrig sett till eller hört talas om ryor, men min hustru och jag gjorde undersökningar. Vi möttes emellertid av beskedet att

man inte visste vad en rya var för något. Slutligen talade man om i Gundbo, att där fanns ett märkvärdigt gammalt "täcke", som gamle Erik Andersson på sin tid ropat in på en auktion hos Jon-Lars i Sevalbo någon gång på 1870-talet. Det befanns vara i rätt så gott stånd och var beträffande mönstret i vävnaden helt olikt de vanliga gästrikeryorna. Det var naturalistiska mönster i diskreta färger och ett årtal på 1760-talet. Då ryan breddes ut hos fröken Ebba Fick blev hon häpen och sade att den var unik. Så mycket är säkert, tillade hon, att inte har de haft tid att sitta med ett sådant drygt arbete i en bondgård, utan den är säkerligen vävd på en herrgård eller på ett bruk där de haft tillräcklig tid liksom även kunskap och färdighet för ett så fint arbete. Även av denna rya har Gästriklands Hemslöjdsförening vävt ett flertal kopior. En av dessa förärdades landshövding Lübeck på hans 60-årsdag. Största hedern fick dock ryan, då Gävleborgs läns kvinnor gav en kopia till prins Gustaf Adolf och prinsessan Sibylla som bröllopspresent. Den användes som matta på Haga slott. På en bild av prinsfamiljen, som togs på prinsparet tog Haga i besittning, känner man tydligt igen denna rya, som ligger framför en soffa. Den har även för övrigt varit föremål för stor uppmärksamhet och deltagit vid flera stora utställningar. Den är känd under namnet Hedesunda-ryan och förvaras i hembydsstugan.

Dalälven har sen urminnes tid varit förbindelseled mellan stora delar av socknen. Ett sockensigill av år 1656 föreställer också en båt med tvenne åror på en vågig sjö, ett väl valt emblem för socknen. Så mycket som möjligt begagnade man sig av sjön som kommunikationsmedel. De gamla namnen på vägarna till övriga delar av socknen var: Ålbostigen, Vannersjöstigen och Överstigen, vilket ju antyder, att de använts endast av gående eller ridande trafikanter. Ända in på 1870-talet fanns 5 s.k. kyrkbåtar, 2 från Bodarna och 3 från Utomälven, som så gott som varje söndag, då årstiden tillät, gick till Norra färjsundet med kyrkfolk. I den jubileumsskrift, som utgavs vid föreningens 10-årsfest 1923, har jag i en uppsats under rubriken: "Kyrkbåtens plats i byns liv", berättat om dessa båtar, som i gamla tiders folkliv hade stor betydelse. Den båt, som längst bibehölls, ägdes av Belgsnäs by. Den byggdes 1857 av Erik Larsson i Hällby och Anders Ersson i Belgsnäs enligt på framstammen inskurna namn och årtal. Den gjorde sin sista resa år 1890. De övriga båtarna hade långt tidigare skattat åt förgängelsen. Tidigt på våren 1922 föll det mig in, att jag borde undersöka om det fanns något kvar av Belgsnäs kyrkbåt, som jag färdats med i tidig ungdom. Den hade sin plats vid "Storbåtshällen" intill "Nystus" och "Gammelstus" numera försvunna gårdar.

Den stod kvar. I 32 år hade den stått där övergiven. En björk och åtskilliga andra buskar hade växt upp intill den liksom för att erbjuda den skydd. Tack vare noggrann vård med renhållning och tjärning var den ändock rätt väl bibehållen, men sentida kvinnor brukade byka sin tvätt i närheten och för att få eld under bykgrytan hade de under senare år huggit bort en del av bakstammen för att få stickor att göra upp elden med. För övrigt var det inget fel på båten. Hembygdsföreningen gav mig tillstånd att låta hjälpligt reparera den och forsla den till Hembygdsstugan. Sedan jag genom mor Greta på Belgsnäs-Vallen fått byamännens löfte härtill, träffade jag uppgörelse med Erik Holmkvist därstädes om åtetställande av båten i dess ursprungliga skick med bottenflakar och mast samt forsling till den nya platsen. I 23 år har den nu stått vid stugans gavel och väckt berättigad uppmärksamhet.

Platsutrymmet vid stugan befanns efter några år för litet. Det var omöjligt få plats för ett "häbre" eller en bod än mindre något annat. Förslag framkom därför, särskilt från Johannes Åkerman i Oppåker, att flytta stugan till en plats i Oppåker, "Hammarbacka", som var beväxt med barr- och lövskog och i sig själv rätt lämplig. Den låg dock rätt långt från vägen och var i någon mån oländig. Ett annat förslag var att av prästgården förvärva ett område mittför stugan på andra sidan landsvägen. Därvid skulle stugan få stå kvar, och på det nya området skulle plats kunna beredas för en gammal soldatgård från Kågbo jämte andra smärre gamla hus samt först och sist kyrkbåten och färjan, som nu stå en på vardera sidan om gammelgården. Efter ingående överläggningar beslöts att påkalla hjälp och råd av Intendenten Humbla i Gävle.

Han kom och deltog i ett styrelsesammanträde, då platsen vid "Hammarbacka" undersöktes i olika avseende och sedan platsen framför stugan på andra sidan landsvägen. Intendenten Humbla förordade det senare alternativet. Han motiverade detta med, att om vi flyttade till "Hammarbacka" går föreningens kapital åt för flyttningen och iordningställande av den nya platsen, torde inte håller räcka till. Läget vid kyrkan ville han också förorda framför det avsides liggande "Hammarbacka". Styrelsen följde hans råd och gick i författning om att få platsen upplåten. Då denna låg på prästgårdens mark blev det att sända ansökan till Stiftsnämnden i Uppsala. Vi fick avslag med motivering, att då präst-

gårdsarrendatorn Sundin ej ville medgiva upplåtelsen, Stiftsnämnden ansåg sig förhindrad bifalla vår ansökan så länge hans kontrakt gällde. Kontraktet upphörde att gälla 1944 och när vi då passade på med förnyad ansökan fick vi den önskade upplåtelsen bifallen på 49 år på vissa villkor, som ej bli svåra att uppfylla.

Bland dessa minnen bör också de personer, som verksamt deltagit i arbetet ha sin givna plats. Först måste nämnas den förut omtalade fru Anna Sillén, föreningens initiativtagare och egentliga ledarinna, så länge hon var kvar i Hedesunda. Hon var en käck och energisk kvinna, som utövade starkt inflytande på sin omgivning. Hembygdsrörelsen var hennes hobby. Hon gick i gårdarna över hela socknen, hittade lämpliga föremål litet varstans, som hon tiggde eller köpte för stugan. Ibland behövdes det långa övertalningar och förnyade besök innan hon fick sin vilja fram. Sällan eller aldrig stötte hon sig med någon, men förvärvade många vänner. I stugan ordnade hon allt och hade många konsultationer med gamla människor om liv och leverne i gamla tider. Så gott som allt det som finns i stugan har hon skaffat och givit det sin plats. Vi som hade nöjet att få samarbeta med henne, komma alltid att med aktning och tacksamhet minnas hennes livsgärning, såväl i detta som i många andra avseenden. Hon var med starka band fäst vid Hedesunda. Då jag ibland besökte henne i hennes bostad i Stockholm, sedan hon lämnat Hedesunda hade hon så mycket att berätta och fråga om. Särskilt var det några sjukliga kvinnor, som hon ofta talade om och hade i sina tankar. Hennes själskrafter var goda. fast kroppskrafterna började avtaga. Mot slutet gick det dock fort och år 1940 slutade hon sina dagar. Hon jordfästes i Engelbrektskyrkan, varefter hon fördes till Hedesunda, att där gravsättas vid sin makes sida.

I andra rummet måste kyrkvärden Anders Lööv i Ålbo komma. Han var till sin död föreningens kassaman och mycket intresserad medlem. Från Ålbo skaffade han föreningen många värdefulla föremål och stod alltid till tjänst såväl vid festerna som eljest med den hjälp, som önskades av honom. Han dog 1939. Året innan skänkte han till föreningens verksamhet 1500 kr. Utan att tala om för någon satte han in pengarna på föreningens bankbok och då vi vid årsskiftet funderade över varifrån dessa pengar kommit, kom verkliga förhållandet fram. Jag ville offentligt tacka honom vid påföljande hembygdsfest, men det förbjöd den gode Lööv bestämt.

Fru Anna Rystedt hör även till dem som gjort mycket och haft starkt intresse för föreningen. Hon stod alltid vid fru Silléns sida och när hon lämnade Hedesunda, var det en given sak, att hon skulle efterträda henne som föreståndare i stugan och för samlingarna där, en uppgift som hon ännu innehar. Hon har följt fru Silléns traditioner och varit en aktsam vårdarinna av föreningens egendom.

Sedan är det ännu en som bör nämnas. Han var icke med vid starten, men kom sedan till och har gjort föreningen goda tjänster. Det är skogvaktaren I. Wester i Brunn. Hans farfar var skogvaktare i Hade och han kände sig därför bunden vid bygden med traditionella band då han flyttade hit. Han har starkt intresse för hembygdsrörelsen och är därtill energisk och handlingskraftig.

I raden av dem, som varit med om att bära upp föreningens idéer vill jag även nämna Johannes Åkerman. Han var med åttio år med liv och lust och det var han, som kämpade särskilt för att stugan skulle flyttas till Hammarbacka. När han blev i minoritet tappade han sugen alldeles och lämnade oss. Därför bör vi inte lasta honom, han tillhörde de män som vet vad de vilja och handla därefter. Vad han gjorde bör med erkänsla ihågkommas.

Så har vi kommit till nutiden. Då är att nämna, att jag för ett par år sedan överlämnade ordförandeskapet i föreningen till den nye styrelseledamoten P.Em.Tendahl. Jag hade då varit föreningens ordförande sedan dess tillkomst och började känna att åldern tar ut sin rätt, isynnerhet gällde detta vid de för ordföranden maktpåliggande hembygdsfesterna. Men jag är ännu med i styrelsen och vill ha mitt ord med i laget. Av de intressen jag ägnat mig åt har hembygdsrörelsen haft ett mycket framstående rum. Så sant som man älskar far och mor och sitt barndomshem, så har också hembygden och fosterlandet sin givna plats i hjärtats känsloliv.

And.Hilding

1944

HEMBYGDSFÖRENINGEN

1912 - 1987

75 år

R Ä K E N S K A P S U T D R A G

<u>Balansräkning</u>	<u>31/12 1985</u>	<u>31/12 1986</u>
<u>Tillgångar</u>		
Kassa	5.869:10	5.441:30
Postgiro	14.754:30	15.929:46
Bank	64.400:33	71.482:27
Bank (badet)	812:40	880:40
Mervärdesskatt		3.758:-
Övriga fordringar		5.760:-
	<u>85.836:13</u>	<u>103.251:43</u>

Skulder och eget kapital

Redovisningsskuld	350:-	255:-
Andra skulder	15:-	21.419:70
Badet	812:40	880:40
Lån	10.000:-	
Eget kapital	<u>74.658:73</u>	<u>80.696:33</u>
	<u>85.836:13</u>	<u>103.251:43</u>

Resultaträkning för 1986

	<u>Kostnader</u>	<u>Intäkter</u>
Medlemsavgifter		9.795:-
Gåvor		3.730:-
Fester, lotterier m.m.		16.942:23
Hyror		7.400:-
Skivor och kassetter	22.842:-	18.249:-
Diktböcker	15.500:-	4.075:-
Kommunalt bidrag		9.000:-
Arrende	10:-	
El	8.289:-	
Försäkringar	2.524:-	
Rep., underhåll, renhålln.	5.889:65	
Trycksaker, telefon, porto	10.569:60	
Inventarier	2.678:-	
Årsavgifter	704:-	
Övrigt	671:50	761:-
Räntor	1.119:31	6.882:43
Årets överskott	<u>6.037:60</u>	
	<u>76.834:66</u>	<u>76.834:66</u>

Eget kapital

Kapitalbehållning den 1/1 1986	74.658:73
1986 års överskott	<u>6.037:60</u>
Kapitalbehållning den 31/12 1986	<u>80.696:33</u>

VÄLKOMNA

till

ÅRSMÖTET

Lördagen den 2 maj kl. 14 i Stargården

Emigrationen.

Lördagen den 22 november 1986 träffades representanter från hembygdsföreningarna i Gästrikland för att diskutera uppläggning av emigrantforskning i vårt landskap. För att sätta i gång arbetet som går i Gästriklands Genealogiska Förenings regi skall en förteckning över emigranter tas fram, och dels en insamling av brev, fotografier m m ske församlingsvis.

En förteckning över emigranter från Hedesunda kommer att införas i ett kommande nummer av Rovbladet.

Har Du någonting i Din ägo som har anknytning till emigrationen från Hedesunda hör av Dig till Stig Andersson Ålbo eller Henning Persson Brunn

KALKÄLLOR

Sveriges Geologiska Undersökning kommer under sommaren att kartlägga lanets åretruntflödande kalkällor. Med anledning av detta har Hembygdsföreningen erhållit skrivelse om nämnda undersökning vilken ger viktig information om grundvattenförhållandena.

Skrivelsen uppmanar Hembygdsföreningen att till denna undersökning lämna uppgifter om dylika kända kalkällor i Hedesunda.

De vilka har kännedom om de ovan nämnda uppmanas att taga kontakt med Stig Andersson Ålbo. Tel. 42026.

Bussresa i egen socken

Tillsammans med Henning Persson gör vi en rundresa inom Hedesunda lördagen den 16 maj.

Matsäckskorg medtages.

Pris för resan: 50:-.

Samling kl. 9.00 vid Brandstationen.

Anmälningar: Birgit Kvist, tel. 10421

BESTÄLLNING

Jag beställer ex. Viktor Lunds dikter: "Vildblomster" à 50:-
..... ex. LP-skivan "Toner från Hedesunda" à 70:-

Porto tillkommer

Namn:

Adress:

Postnr och ort

VIKTOR LUNDS
dikter
"VILDBLOMSTER"
utkom i december

Där kan man läsa
Vindar och väder,
Hedesunda i förgången tid,
Stenar som tala, Rävjakten, Julgranens historia,
Ett drama i tiden, Den gamla gärdesgården,
Kornknarren, Årets växlingar, Minnenas stund,
Meditation
och många andra dikter.

På LP-skivan "Toner från Hedesunda"

medverkar

Blåslaget

Diskanterna

Flickkören

Torsten Forslöv

Granbosextetten

Hedesunda Sångare

Hedesunda Sångares Manskör

Perolof Hellström

Kammarkören

Kyrkokören

Missionskyrkans Kör

Åke Pettersson

Kerstin Rask

Dikthäftet och skivan säljs i Centrumbutiken.

Kan också beställas per post från Hembygdsföreningen.

Brev-
porto

Hedesunda Hembygdsförening

Box 12

810 40 HEDESUNDA